

ETLA Muistiot tarjoavat ajankohtaista tutkimustietoa polttavista yhteiskunnallisista kysymyksistä. www.etla.fi » julkaisut » muistiot
ETLA • Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Briefs provide timely research-based information on pressing societal issues. www.etla.fi » publications » briefs
ETLA • The Research Institute of the Finnish Economy

Vientituotevalikoiman laajuus ja talouskehitys EU:ssa

Ville Kaitila on Etlan tutkija (ville.kaitila@etla.fi).

Kiitän Mika Malirantaa ja muita Etlan seminaariin osallistuneita hyödyllisistä kommentista. Mahdolliset virheet ja puutteet ovat omiani. Kiitän TT-säätiötä tutkimuksen rahoittamisesta. Kirjoitus perustuu TT-säätiön rahoittamaan laajempaan tutkimushankkeeseen, jossa tutkittiin tuoterakenteiden muutoksia ja taloudellista kehitystä.

Suosittelava lähdeviittaus tähän muistioon: Kaitila, Ville (21.6.2017). "Vientituotevalikoiman laajuus ja talouskehitys EU:ssa". ETLA Muistio No 60. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-60.pdf>

Tutkimus kokonaisuudessaan: Kaitila, Ville (21.6.2017). "Export Product Range and Economic Performance – An Emphasis on Small Advanced EU Countries". ETLA Working Papers No 50. <http://pub.etla.fi/ETLA-Working-Papers-50.pdf>

Tässä muistiossa analysoidaan EU-maiden vientiä HS8-numerotasolla vuosina 1995–2015. Tarkastelemme sitä, kuinka suurta osaa kaikista mahdollisista tuotteista maat veivät kunkin vuonna. Analysoimme sitä, liittyvätkö nämä muutokset tai Herfindahl-Hirschman-indeksillä lasketut viennin keskittymisen muutokset henkeä kohti lasketun bkt:n muutoksiin. Tulosten mukaan se, kuinka suurta osaa kaikista mahdollisista tuotteista maat vievät, on positii-visesti yhteydessä henkeä kohti lasketun bkt:n kasvuun. Sen sijaan HH-indeksin muutoksilla ei ole yhteyttä talouskasvuun.

Export product range and economic performance – An emphasis on small advanced EU countries

We analyse the number of different HS8 products in the EU countries' exports in 1995–2015. We review what share, or coverage, of the total possible number of these products the countries exported each year. We analyse whether the development in this coverage rate as opposed to concentration of exports as measured by the Herfindahl-Hirschman index is associated with GDP per capita growth. We find that changes in the coverage rate relate positively, but that the development of the HH index has no statistically significant relation to economic growth.

Viennin kehitys on tärkeää talouskasvun kannalta. Vientituloilla maksetaan tuontituotteet, joita ilman elintasomme olisi selvästi nykyistä alempi. Vientiyritykset eroavat kotimarkkinoilla toimivista yrityksistä mm. siinä suhteessa, että ne ovat tehokkaampia ja kannattavampia, ks. esim. Bernard ja Jensen (1995, 2004), Melitz (2003), Girma, Greenaway ja Kneller (2004), Wagner (2006, 2007) sekä Helpman (2006). Siksi vientiyritysten kasvulla on erityisen suuri merkitys kansantalouden tuottavuuden, tulojen ja bkt:n kasvulle.

10 000 tuotetta – kuinka suurta osaa niistä viedään?

Kuinka paljon on merkitystä sillä, mitä tuotteita viedään? Kysymystä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tässä tutkimuksessa on analysoitu sitä, kuinka suurta osaa kaikista mahdollisista HS8-numerotason tuotteista EU-maat vievät vuosina 1995–2015. HS8-tason tuotteita on vuodesta riippuen noin 10 000 kappaletta. Tässä mittarissa jokainen tuote saa saman painon. Vaihtoehtoisena indikaattorina käytetään Herfindahl-Hirschman (HH) -indeksiä, joka mittaa sitä, kuinka voimakkaasti vienti on keskittynyt harvoihin tuotteisiin. Tässä indikaattorissa kutakin tuotetta painotetaan viennin arvolla.

On huomattava, että vain osa vientituotteista on viejämäassa tuotettuja. Joukossa on myös välityskauppaa, jonka merkitys vaihtelee maittain. Välityskaupalla voi kuitenkin olla huomattava merkitys. Esimerkiksi Alankomaisissa välityskauppa nosti bkt:n kasvuvauhtia 0,3 prosenttiyksikköä vuosittain kymmenen vuoden tarkasteluajanjaksolla (Mellens, Noordman ja Verbruggen, 2007).

Vientituotevalikoiman hajautuneisuudessa on etuja ja haittoja. Hajautuneempi valikoima voi olla siinä mielessä hyvä, että joihinkin tiettyihin tuotteisiin liittyvä markkinahäiriö tai kysynnän aleneminen vaikuttaa kansantalouteen vähemmän. Tällainen kansantalous on siis häiriölle vähemmän altis kuin sellainen, jossa keskitytään harvojen tuotteiden vientiin. Toisaalta maat erikoistuvat suhteellisen etunsa mukaisesti niihin tuotteisiin, joiden valmistuksessa ne ovat suhteellisesti ottaen tehokkaimpia. Tämä tarkoittaa tuotteita, joiden valmistuksessa maassa on korkein suhteellinen tuottavuus. Tämä puolestaan liittyy korkeampiin palkkoihin. Erikoistuminen voikin olla merkki suhteellisen edun tehokkaasta hyödyntämisestä.

Suomen viennin tuotevalikoiman kehitys eri kurssilla kuin muiden EU-maiden

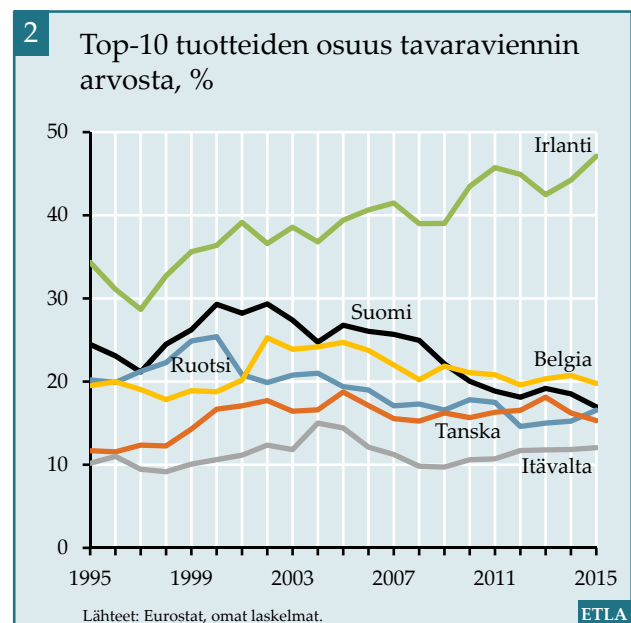
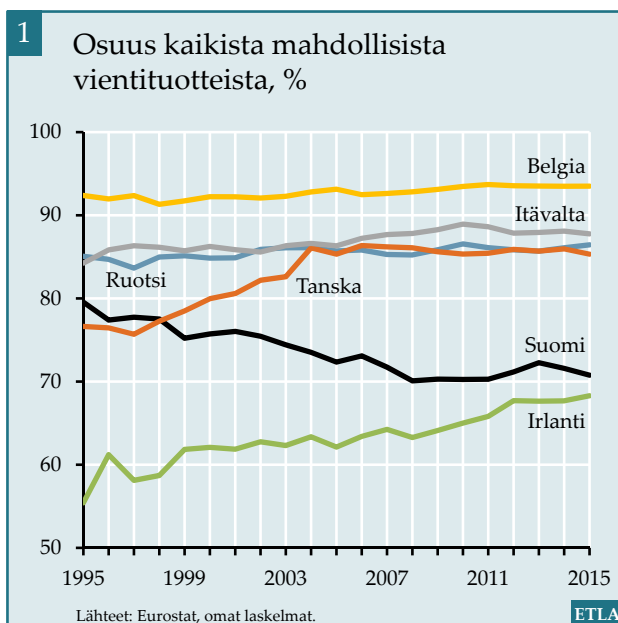
Vuosina 1995–2015 Suomen tavaraviennin eri tuotenimikkeiden osuus kaikista mahdollisista nimikkeistä aleni melkein 9 prosenttiyksikköä. Kun vuonna 1995 Suomesta vietiin 79,6 prosenttia kaikista tuotenimikkeistä, oli osuus vuonna 2015 enää 70,8 prosenttia. Myös Rans-

kassa ja Saksassa vastaava osuus väheni näinä vuosina, tosin vain aavistuksen. Kaikissa muissa maissa osuus kasvoi, erityisesti Irlannissa, Kreikassa, Portugalissa ja EU:n uusissa jäsenmaissa. Tämä kehitys on kuvattu kuviossa 1 Suomen ja viiden muun pienen ja kehittyneen jäsenmaan osalta.

Tutkimuksessa on myös jaettu vientituotteet seitsemään suureen teollisuuden toimialajakoa noudattavaan ryhmään. Suomen vientituotemäärä on kehittynyt heikosti kaikissa ryhmissä. Suurin Suomen muista EU-maista erottava tuoteryhmä on kuitenkin elintarvikkeet ja juomat. Jos nämä tuotteet sivuutetaan, Suomen vientituotevalikoima on edelleen kehittynyt muita heikommin. Nyt erot ovat kuitenkin selvästi pienempiä erityisesti verrattuna Ruotsiin, Itävaltaan, Saksaan, Italiaan ja Britanniaan.

Suomen viennin rakenne ei ole eurooppalaisittain keskittynyt

Hieman erilainen kuva kehityksen kulusta saadaan katsomalla kymmenen tärkeimmän vientituotteen osuutta viennistä tai edellä mainittua HH-indeksiä. Nämä mittarit ovat keskenään voimakkaasti korreloituneita ja kertovat samaa tarinaa. Matkapuhelimiin liittyvien tuotenimikkeiden suuri merkitys näkyy tämän käyrän nousuna 2000-luvun alkuun asti Suomen osalta kuviossa 2. Myöhemmin kymmenen tärkeimmän vientituotteen osuus on laskenut selvästi, kun matkapuhelimien tuotanto on Suomessa loppunut.

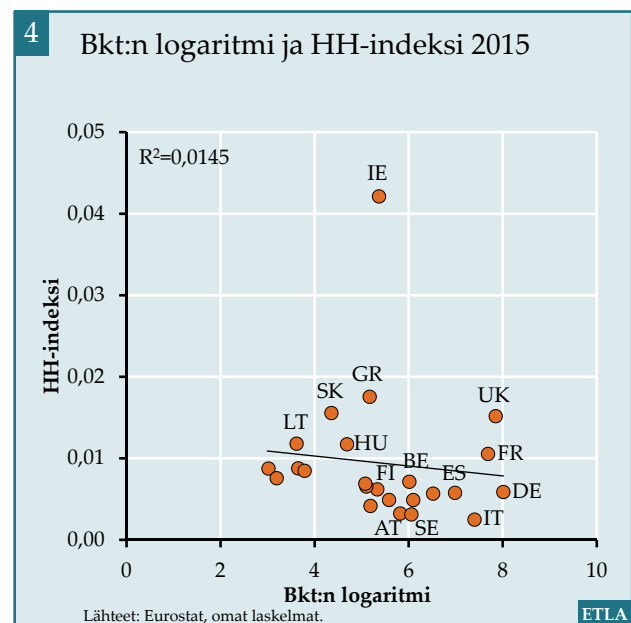
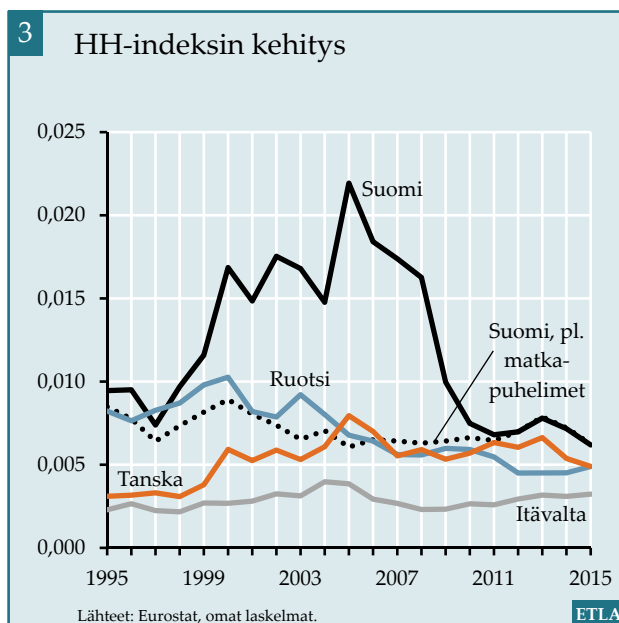
Matkapuhelimiin liittyvien tuotteiden suuri merkitys näkyy myös HH-indeksillä mitatussa Suomen viennin kehityksessä (ks. kuvio 3). Näin mitattuna viennin rakenne keskittyi vuoteen 2005 asti ja kääntyi sen jälkeen monipuolisempaan suuntaan. Kun Suomen HH-indeksi lasketaan ilman tärkeimpiä matkapuhelimiin liittyviä tuotenimikkeitä, kehitys on tarkastelu- vuosina jokseenkin vaakasuoraa.

HH-indeksillä tai kymmenen tärkeimmän tuotteen vientiosuuksilla mitattuna viennin keskittymisaste ei EU:ssa riipu kansantalouksien koosta (ks. kuvio 4, missä poikkeava havainto on Irlanti). Irlantia lukuun ottamatta muut pienet kehittyneet EU-maat (ml. Suomi) ovat siinä joukossa, missä keskittyneisyys on vähäisintä. Toisaalta Britannia on tuoterakenteeltaan keskittyneimpien vientimaiden joukossa. Keskittyneintä viennin rakenne oli vuonna 2015 Irlan- nissa, Kreikassa, Slovakiassa sekä Britanniassa, ja hajautuneinta Italiassa, Puolassa, Itävallassa sekä Portugalissa.

Vientituotteiden lukumäärän kasvu on liittynyt positiivisesti talouskasvuun

Onko eri vientituotteiden lukumäärällä merkitystä talouskasvun kannalta? Funken ja Ruhwedelin (2005) mukaan laajempi vientituote- valikoima on liittynyt nopeampaan talouskas- vuun uusissa EU-maissa.

Tulostemme mukaan eri vientituotteiden luku- määrän kasvu liittyy positiivisesti henkeä kohti lasketun bruttokansantuotteen kehitykseen EU- maissa. Tarkastelussa on kontrolloitu bkt per capita -lähtötaso, joka on merkittävä talouskas- vun selittävä tekijä. Köyhemmät EU-maat ovat kasvaneet vauraampia maita nopeammin. Näin maiden väliset tuloerot ovat EU:ssa ajan myötä tasoittuneet. Sen sijaan HH-indeksillä tarkastel- tuna viennin keskittymisen muutokset eivät ole tulosten mukaan liittyneet talouskasvuun.

Lähteet

- Bernard, A.B. ja Jensen, J.B. (1995). "Exporters, jobs and wages in US manufacturing: 1976–1987", *Brookings Papers on Economic Activity, Microeconomics*, 67–119.
- Funke, M. ja Ruhwedel, R. (2005). "Export variety and economic growth in East European transition economies", *Economics of Transition*, Vol. 13(1), 25–50.
- Girma, S., Greenaway, D. ja Kneller, R. (2004). "Does Exporting Increase Productivity? A Microeconomic Analysis of Matched Firms", *Review of International Economics, Special Issue November 2004*, Vol. 12:5, 855–66.
- Helpman, E. (2006). "Trade, FDI, and the Organization of Firms", *Journal of Economic Literature*, Vol. 44(3), 589–630.
- Melitz, M.J. (2003). "The Impact of Trade on Intra-industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity", *Econometrica*, Vol. 71: 6, 1695–1725.
- Mellens, M.C., Noordman, H.G.A. ja Verbruggen, J.P. (2007). "Re-exports: international comparison and implications for performance indicators", CPB Document No. 149.
- Wagner, J. (2006). "Exports, Foreign Direct Investment, and Productivity: Evidence from German Firm Level Data", *Applied Economics Letters*, Vol. 13:6, 347–49.
- Wagner, J. (2007). "Exports and Productivity: A Survey of the Evidence from Firm-Level Data", *World Economy*, Vol. 30:1, 60–82.